

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА АРХЕТИПІКИ

**АРХЕТИПІКА І ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ:
ІНСТИТУЦІЙНІ ФОРМИ,
МЕХАНІЗМИ ТА ПРАКТИКИ**

**збірник наукових праць
переможців і кращих авторів
Першого міжнародного конкурсу молодих учених**

**КИЇВ
НТЦ «Псіхєя»
2013**

УДК 342:321:316
ББК 67
A94

Схвалено Вченою радою Національної академії
державного управління при Президентові України
(протокол № 202/4-9 від 21 травня 2013 року)

Експертна колегія:

Тетяна Данилова, канд. філос. наук (Київ, Україна);
Володимир Козаков, д-р держ. упр., проф. (Київ, Україна);
Павло Крупкін, канд. фіз.-мат. наук, с. н. с., (Париж, Франція);
Катерина Меркотан, канд. політ. наук (Борне Суліново, Польща);
Валентина Мамонова, д-р держ. упр., проф. (Харків, Україна);
Андрій Мартинов, д-р іст. наук, с. н. с. (Київ, Україна);
Людмила Приходченко, д-р держ. упр., проф. (Одеса, Україна);
Олена Шибанова-Росенко, канд. екон. наук, проф.
(Лондон, Велика Британія; Твер, Росія).

A94

Архетипіка і державне управління: інституційні форми, механізми та практики [Текст] : збірник наукових праць переможців і кращих авторів Першого міжнародного конкурсу молодих учених ; Київ, 24 травня 2013 р. / за ред. Е. А. Афоніна, Г. Л. Рябцева. – К. : НАДУ, 2013. – 112 с.

ISBN 978-966-95379-6-6

До збірки увійшли статті переможців і кращих авторів Першого міжнародного конкурсу молодих учених, фінал якого пройшов у рамках Четвертого теоретико-методологічного семінару за міжнародною участю «Архетипіка і державне управління: інституційні форми, механізми і практики» (22-26 травня 2013 р., Київ, Україна).

УДК 342: 321: 316
ББК 67

© Українська школа архетипіки, 2013

ISBN 978-966-95379-6-6

ЗМІСТ

До читача

<i>Марина БІЛИНСЬКА</i>	5
<i>Сергій КОТОВ-ДАРТІ</i>	6

Теорія та історія державного управління, державної служби та місцевого самоврядування (архетипна парадигма)

<i>Ігор РЕШЕВЕЦЬ</i> . Архетипна парадигма в політико-адміністративному менеджменті	7
<i>Марина СТАРОВА</i> . Проблеми морально-етичної поведінки лідера в колективі: архетипна парадигма	17
<i>Олександр ЧАБАН</i> . Архетипні та соціокультурні основи корупційної поведінки в українській дійсності	25

Механізми державного управління, державної служби та місцевого самоврядування (архетипна парадигма)

<i>Олена БУЛКІНА</i> . Архетипні особливості здійснення політичної професійної діяльності	34
<i>Степан ГАЛИЧ</i> . Політичні вибори в Україні: архетипний підхід	41
<i>Юрій ГУБАРЄВ-ЗОЛОТУХІН</i> . Маніпулювання масовою свідомістю	51
<i>Сергій ДОРОШЕНКО</i> . Державно-приватне партнерство як наслідок архетипіки в державному управлінні	59
<i>Альберт ЗЕЛЯК</i> . Комунікації в публічній сфері та їх архетипіка	67
<i>Надія ПАВЕЛКО</i> . Архетипна природа державної аграрної політики України	74
<i>Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО</i> . Механізм збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері земельно-орендних відносин: архетипна природа	81

Проблеми планування розвитку територій (архетипна парадигма)

<i>Віталій ОМЕЛЬЯНЕНКО</i> . Управління процесами створення регіональної екосистеми інновацій з урахуванням особливостей інституційних архетипів	90
<i>Юлія ЧЕРКАСОВА</i> . Планування територій суспільного з значення в житлових районах (архетипний підхід)	97
<i>Євген ЮРЧЕНКО</i> . Збереження архетипу територій при плануванні і забудові населених пунктів	104

Українська школа архетипіки	110
-----------------------------------	-----

TABLE OF CONTENTS

To the reader

<i>Maryna BILYNSKA</i>	5
<i>Sergej KOTOV-DARTEY</i>	6

Theory and history of public administration, state services and local self-government (archetypical paradigm)

<i>Igor RESHEVETS</i> . Archetypical paradigm of the political administration management.....	7
<i>Marina STAROVA</i> . The problems of ethical behavior of a leader in the group: the archetype paradigm	17
<i>Alexander CHABAN</i> . Archetypical and socio-cultural foundations of corruptive behavior in the Ukrainian reality	25

Mechanisms of public administrations, services and local self-government (archetypical paradigm)

<i>Helen BULKINA</i> . Archetypical peculiarities of professional political activity implementation.....	34
<i>Stepan GALYCH</i> . Political elections in Ukraine: archetypical approach.	41
<i>Yuriy GUBAREV-ZOLOTUKHIN</i> . Mass consciousness control.....	51
<i>Sergey DOROSHENKO</i> . Public-Private Partnership (PPP) as a consequence of archetypical patterns in the state administration	59
<i>Albert ZELYAK</i> . Communications in the public sphere and their archetypical patterns.....	67
<i>Nadiya PAVELKO</i> . Archetypal nature of state agricultural policy in Ukraine.....	74
<i>Alina POMAZA-PONOMARENKO</i> . Balancing and state support mechanism for realization of interests under in land lease relations: archetypical nature	81

Development problems in planning of territories (archetypical paradigm)

<i>Vitaliy OMELIANENKO</i> . Administering the processes of regional ecosystem innovations creation considering the peculiarities of institutional archetypes	90
<i>Juliya CHERKASOVA</i> . Planning of territories of public value in residential areas (archetype approach)	97
<i>Evgenii YURCHENKO</i> . Planning and development of residential areas preserving the territorial archetypes	104

Ukrainian school of archetypes	110
---	-----

Juliya CHERKASOVA

5th year student of Engineering-ecological faculty
Sochi state university
(Sochi, Russia)

PLANNING OF TERRITORIES OF PUBLIC VALUE IN RESIDENTIAL AREAS (ARCHETYPE APPROACH)

The article explains the relevance of natural resources preservation in their original state, the one that existed prior to its final project condition. The problem being resolved is: harmonizing the functional and natural components of the projected area while searching for new functions for the residential area. Using the example of projecting a multifunctional park in the residential area the problem of utilizing the formerly not functional territory is resolved. In addition, the comparatively new artistic and sculptural styles become the integral parts of the projected site.

Keywords: design, town planning, ecology, archetype, scheme.

УДК 351:69(477)

Євгеній ЮРЧЕНКО

*аспірант кафедри економічної політики та менеджменту
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
заступник голови Сумської районної ради
(Київ, Україна)*

ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХЕТИПІВ ТЕРИТОРІЙ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ І ЗАБУДОВИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Досліджено сучасний стан збереження архетипів територій під час здійснення державного регулювання містобудівних процесів в Україні, виокремлено проблемні питання в цій сфері. За результатами дослідження автором запропоновано теоретично обґрунтовані рекомендації щодо вирішення зазначених проблем та надано практичні настанови, які забезпечать урахування архетипів територій населених пунктів під час планування та забудови територій.

Ключові слова: архетипи територій, будівельна сфера, планування та забудова територій, державний архітектурно-будівельний контроль.

Постановка проблеми. Упровадження економічних реформ, ініційованих Президентом України [2], дозволило переглянути підходи до розвитку територій України та державного регулювання містобудівних процесів, значно поліпшити дозвільні та погоджувальні процедури в будівництві. Разом з тим органами державної влади та місцевого самоврядування не приділяється належна увага збереженню культурної спа-

щини населених пунктів та їх відновлення, не приділяється увага збереженню архетипу територій під час здійснення планування та забудови населених пунктів, що, на наш погляд, має істотне значення для гармонійного поєднання історичного минулого та сучасного розвитку територій України. Важливим завданням на сучасному етапі розвитку українського суспільства, на нашу думку, є забезпечення збереження культурних та історичних центрів населених пунктів, пам'яток архітектури всіх рівнів, автентичного середовища лісопаркових зон та пам'яток природи під час регулювання містобудівних процесів на місцевому рівні, що істотно впливає на духовний розвиток сучасного суспільства.

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності забезпечення збереження архетипу територій населених пунктів під час планування і забудови населених пунктів, урахування інтересів територіальної громади під час планування містобудівних процесів, забезпечення ефективного громадського контролю за дотриманням містобудівного законодавства, а також у необхідності знаходження ефективних шляхів протидії самочинному будівництву та приведенню територій населених пунктів у стан, передбачений містобудівною документацією.

Аналіз останніх досліджень. Грунтовні наукові дослідження у сфері державного регулювання містобудівних процесів здійснювали Д. Барзилович, О. Бондаренко, В. Глеба, Д. Ісаєнко, Д. Ніколаєнко, Ж. Новицька, О. Рибак, І. Устінова, А. Шестаков, М. Шультга. Ними зроблено вагомий внесок у розробку й оновлення механізмів державного регулювання сфери містобудування та архітектури, проте недостатню увагу дослідниками приділено процесам забезпечення гармонійного розвитку історично сформованого архітектурного середовища з урахуванням архетипів територій під час здійснення державного регулювання містобудівних процесів в умовах сучасних глобалізаційних впливів.

Визначення не вирішених раніше завдань загальної проблеми. Збереження архетипів територій під час здійснення державного регулювання містобудівних процесів на сучасному етапі має важливе значення для подальшого ефективного розвитку територій, проте разом з позитивними тенденціями щодо розвитку в цьому напрямі існує низка невирішених проблем політичного, економічного, організаційно-правового та суспільного спрямування. Таким чином, вважаємо за доцільне здійснити аналіз сучасного стану державного регулювання містобудівних процесів, виокремити наявні в цій сфері проблеми та запропонувати шляхи поліпшення існуючої ситуації, які забезпечать збереження архетипів територій під час здійснення планування і забудови населених пунктів держави.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан державного регулювання містобудівних процесів в контексті забезпечення збереження архетипу територій, виокремити проблеми, що загрожують збалансованому розвитку територій, визначити роль органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості в забезпеченні збереження архетипу територій та запропонувати практичні заходи щодо вирішення визначених проблем.

Виклад основного матеріалу. У філософському енциклопедичному словнику термін «архетип» (грец. *ἀρχέτυπον*, від *αρχή* – початок і *τύπος* – образ) визначено як прообраз, ідею. Цей термін походить від античної філософії (Філон Олександрійський та ін.). В «аналітичній психології» К. Юнга архетипи – це споконвічні,

вроджені психічні структури, первинні схеми образів фантазії, що містяться в так званому колективному несвідомому й апіорно формують активність уяви, перебувають в основі загальнолюдського, символіки. Указані структури проявляються в міфах і віруваннях, сновидіннях, творах літератури та творчості тощо [5]. Дефініцію «архетипи територій» визначено В. Глебою як історичне ядро міста, що має чітко виражені функціонально-стилістичні особливості [1]. Погоджуємося з підходом дослідника до визначення дефініції та її суті, але разом з тим вважаємо, що вказаний термін є більше придатним до визначення архетипу міських територій і не враховує сільські та селищні території, тоді як доцільно було б його розуміти як історичне ядро населеного пункту, що має чітко виражені функціонально-стилістичні особливості. Разом з тим підтримуємо думку вказаного дослідника стосовно необхідності урахування історично-обумовлених критеріїв розподілу території за функціональним призначенням, що має свій архетип за наявними проблемами забудови та благоустрою під час здійснення планування та забудови територій [1].

З ухваленням Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» № 3038-VI від 17 лютого 2011 року [3] значним чином поліпшено регулювання містобудівних процесів на території України, проте все ж таки у сфері містобудування існує низка невирішених проблем. Основним документом, яким регулюється планування і забудова територій, на нашу думку, є генеральний план населеного пункту [6]. З ухваленням зазначеного Закону постала нагальна потреба перегляду генеральних планів населених пунктів та розробки схем планування територій Автономної Республіки Крим, областей та районів. Процедура перегляду містобудівної документації та залучення до цього процесу громадськості регулюється вищевказаним законодавчим актом. Разом з тим Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» визначено, що для населених пунктів, занесених до списку історичних населених місць України, в межах встановлених історичних ареалів у складі генерального плану населеного пункту визначаються режими регулювання забудови та розробляється історико-архітектурний опорний план, в якому зазначається інформація про об'єкти культурної спадщини [3]. Мають місце і негативні чинники, які впливають на процеси планування і забудови територій та збереження архетипів територій. Зокрема, нами визначено такі проблеми у цій сфері:

- відсутність політичної волі державних та місцевих політичних еліт до збереження архетипів територій;
- високий рівень корупційних ризиків у земельній, містобудівній та правоохоронній сферах;
- низький рівень мотивації посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування;
- висока вартість нерухомості в центральній частині міст та на територіях населених пунктів, наближених до земель рекреаційного призначення;
- відсутність дієвих нормативно-правових актів, що регулюють планування і забудову територій в історичних частинах населених пунктів, які б унормовували архітектурні вимоги до проектування та будівництва будівель і споруд (зокрема, архетипу історичної території), забезпечували б збереження автентичної забудови тощо;
- самочинне будівництво будівель та споруд;

- відсутність дієвого механізму громадського контролю під час планування та забудови населених пунктів;
- відсутність достатнього фінансового ресурсу для забезпечення реалізації судових рішень по знесенню самочинно збудованих будівель та споруд;
- відсутність достатнього фінансового ресурсу для відновлення пам'яток архітектурного та садово-паркового мистецтва.
- неврахування архетипів територій під час планування та забудови населених пунктів, руйнування важливих елементів архітектури за часів існування Радянського Союзу.

Таким чином, можемо узагальнити зазначені проблеми за напрямками, до яких відносимо політичні, економічні, організаційно-правові та суспільні. Указані проблеми негативно впливають на забезпечення збереження архетипів територій населених пунктів.

Головними проблемами, які впливають на збереження архетипів територій, на наш погляд, є відсутність реальної можливості територіальної громади вплинути на процеси планування і забудови територій, низький рівень самосвідомості громадян, вибіркове застосування законодавства, правовий нігілізм та недостатні темпи розвитку національної економіки.

Для вирішення зазначених проблем необхідно:

- враховувати архетипи територій населених пунктів під час перегляду та розробки містобудівної документації;
- врегулювати процеси проектування та будівництва архітектурних споруд у межах історичних частин населених пунктів залежно від кількості населення сіл, селищ і міст (їх спеціального статусу). Указаний захід варто впроваджувати комплексно із запровадженням відповідальності за недотримання технічних вимог під час проектування та забудови історичних територій;
- активніше протидіяти самочинному будівництву та забезпечувати реалізацію рішень органів судової влади із знесення самочинно збудованих будівель та споруд, оскільки таке будівництво не лише порушує естетичний вигляд населених пунктів, але й несе загрозу життю та здоров'ю громадян;
- врегулювати питання відновлення зруйнованих та аварійних будівель і споруд, що мають історичну цінність (у разі наявності історичних проектних рішень) з окремою процедурою узгодження органами з питань охорони культурної спадщини;
- передбачити кримінальну відповідальність за руйнування пам'яток архітектури та садово-паркового мистецтва.

Головним суб'єктом, що має ініціювати забезпечення розвитку територій з урахуванням архетипів населених пунктів, на наш погляд, має бути громадськість. Єдиним засобом впливу громадськості наразі є інформаційний механізм – лише висвітлення проблеми в засобах масової інформації та мережі Інтернет, створення суспільного резонансу може сприяти поліпшенню ситуації на сучасному етапі. Громадськість має активно залучатися до процесу планування територій, вносити пропозиції та зауваження до містобудівної документації території під час перегляду генеральних планів, активно обстоювати збереження лісопаркових зон відпочинку, спонукати владу до врахування інтересів інвалідів, спортсменів, велосипедистів

тощо. Інструментом впливу на забезпечення інтересів громадян може бути залучення представницької влади до вирішення проблем гармонійного розвитку територій, зокрема депутати місцевих рад мають вживати вичерпних заходів щодо урахування думки територіальних громад під час ухвалення управлінських рішень щодо планування територій. Лише розвиток громадянського суспільства, на нашу думку, може забезпечити збереження архетипів територій під час здійснення процесів планування населених пунктів. Саме розвинута самосвідомість громадян може сприяти збереженню історичних центрів та пам'яток архітектури та природи. Крім цього, органам державного архітектурно-будівельного контролю варто більш активно залучати громадських інспекторів з державного архітектурно-будівельного контролю до здійснення заходів з моніторингу та виявлення фактів самочинного будівництва. Доцільним, на наш погляд, було б запровадження іноземного досвіду щодо заборони руху приватного та вантажного транспорту в центральних історичних частинах великих міст, оскільки додаткові навантаження негативно впливають на збереження історичної забудови, транспорт викликає забруднення навколишнього природного середовища.

Висновки та подальші напрями наукових досліджень. Комплексне запровадження запропонованих заходів, спрямованих на вирішення зазначених проблем, що негативно впливають на забезпечення врахування архетипів територій населених пунктів під час планування і забудови територій, дозволить зберегти архітектурну спадщину та історично сформовані території, забезпечити розвиток сучасного українського суспільства з урахуванням історичного соціокультурного середовища та цивілізаційних символів з метою гармонійного розвитку населених пунктів України.

Рекомендації органам законодавчої та виконавчої влади.

З метою забезпечення гармонійного розвитку історично сформованого середовища під час здійснення державного регулювання містобудівних процесів в Україні пропонуємо:

— *Міністерству регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України* – розробити законопроект про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», в якому передбачити обов'язкове урахування архетипів територій населених пунктів під час перегляду та розробки містобудівної документації; розробити Державні будівельні норми процесів проектування та будівництва будівель та споруд у межах історичних частин населених пунктів залежно від кількості населення сіл, селищ, міст (їх спеціального статусу); підготувати внесення змін до Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», якими передбачити відповідальність за порушення Державних будівельних норм та правил, що регулюють проектування та будівництво в історичних частинах населених пунктів та в охоронюваних зонах пам'яток архітектури всіх рівнів; розробити законопроект про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України, якими встановити кримінальну відповідальність за руйнування пам'яток архітектури та садово-паркового мистецтва;

— *Міністерству фінансів України* – передбачити фінансування знесення самовільно збудованих архітектурних споруд у розмірі, підтвердженому розрахунками Державної архітектурно-будівельної інспекції України на ці потреби;

- Державній архітектурно-будівельній інспекції та її територіальним органам – активізувати роботу позаштатних інспекторів державного архітектурно-будівельного контролю під час здійснення моніторингу забудови територій з метою протидії самочинному будівництву, особливо в історичних частинах міст;
- Верховній Раді України – розглянути в установленому порядку та ухвалити розроблені органами виконавчої влади нормативно-правові акти.

Список літератури

1. Глеба В. Ю. Просторово-адміністративна організація міста Києва та архетипи територій / В. Ю. Глеба // Публічне управління: теорія та практика. – Х., 2010. – № 3-4. – С. 26-32.
 2. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/ker-program.html>.
 3. Про регулювання містобудівної діяльності [Електронний ресурс] : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=3038-17>.
 4. Україна. Конституція (1996). Конституція України = Конституція України: [із змін. та допов.]. – Одеса : Негоціант, 2005. – 80 с.
 5. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев и др. – М. : Сов. энцикл., 1983. – 836 с.
 6. Юрченко Є. О. Актуальні проблеми управління містобудівними процесами в Україні / Є. О. Юрченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ, «Магістр», 2012. – Вип. 1 (36). – С. 359-364.
-

Evgenii YURCHENKO

*Post-graduate student of Economic policy and management department,
Kharkiv regional institute of public administration
National Academy of Public Administration at the President of Ukraine
Vice-speaker of Sumy rayon Council
(Sumy, Ukraine)*

PLANNING AND DEVELOPMENT OF RESIDENTIAL AREAS PRESERVING THE TERRITORIAL ARCHETYPES

The article investigates the current state of preserving the archetypes of the territories while implementing the state regulation of town-planning processes in Ukraine as well the problems that exist in this area. According to the results of research the author suggests the theoretically based recommendations for the solution of mentioned problems as well as provides practical guidelines following which will allow preserving the archetypes of territories while planning and real estate building in the residential areas.

Keywords: *archetypes of the territories, construction, planning and area development, state architectural and building control.*